

IV/260/2021

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja: az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében foglalt véleménynyilvánítási szabadságból fakadó alkotmányos követelmény, hogy a közösségi média szolgáltatók és a felhasználók olyan jogvitáiban, amelyek tárgya a közösségi média platformon megjelenő, közügyet érintő bejegyzés törlése, az eljáró bíróságnak figyelembe kell vennie a véleménynyilvánítási szabadság érvényesüléséhez szükséges, e határozatban rögzített szempontokat. Ha megállapítható, hogy a közlés közügekkel kapcsolatos, az eljáró bíróságnak értékelnie kell, hogy a közlés értékítéletnek vagy tényállításnak minősíthető-e. Az álhírek terjedésének megakadályozása csak akkor tekinthető alkotmányosan megengedhető indoknak a bejegyzés törlésére, ha a közlés tényállítást tartalmaz. Az értékítélet korlátozása csak az emberi méltóság érinthetetlen magjának sérelme esetén minősül alkotmányosnak.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Nahátszentpéteri Törvényszék „Pf.615/2021/3.” számú ítélete, valamint a Dehátszentpéteri Ítéltábla „Pf.217/2021/8.” számú ítélete – az Alaptörvény IX. cikkében foglalt véleménynyilvánítási szabadság sérelme miatt – alaptörvény-ellenes, azért azokat megsemmisíti.

3. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XV. cikkében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmára, valamint a XXVIII. cikkében foglalt jogorvoslathoz való jog sérelmére vonatkozóan az alkotmányjogi panaszt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának a Magyar Közlönyben való közzétételét.

I n d o k o l á s

I.

[1] A jogi képviselővel eljáró magánszemély (a továbbiakban: indítványozó) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, melyben kérte a Nahátszentpéteri Törvényszék „Pf.615/2021/3.” számú ítélete, valamint a Dehátszentpéteri Ítéltábla „Pf.217/2021/8.” számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.

[2] Az alkotmányjogi panaszról és a mellékletként csatolt dokumentumokról megállapítható, hogy az indítványozó független országgyűlési képviselő, aki egy közel félmillió követővel rendelkező oldalt működtet a Facebook közösségi média platformon. 2020. november 12-én 18:52-kor egy bejegyzést közölt az általa kezelt oldalon, amelyben sérelmezte a hasonló közösségi média platformok algoritmusának működését. Az indítványozó bejegyzésében többek között kifejtette, hogy az algoritmusok beavatkoznak az állampolgárok véleménynyilvánítási szabadságába, önkényesen, bármiféle állami kontroll nélkül, sok esetben az államok választási eredményeit befolyásoló hatással bírnak. Az indítványozó felvetette az algoritmusok működésére vonatkozó törvény megalkotásának igényét is.

[3] 2020. november 13-án az indítványozó bejegyzését a Facebook közösségi média szolgáltató törölte, amelyről tájékoztatta az indítványozót. A törlés indoka a tájékoztatás szerint az volt, hogy a bejegyzés áhíreket tartalmazott.

[4] Az indítványozó a bejegyzés törlését követően emelkedett hangvételű újabb bejegyzést tett közzé a véleménye szerint jogszerűtlen törléssel kapcsolatban. A közösségi média szolgáltató ezt követően ideiglenesen felfüggesztette felhasználói fiókját.

[5] Az indítványozó egy másik felhasználó fiókján keresztül megkereste a médiaszolgáltatót, és kérte fiókja visszaállítását. Véleménye szerint a platform algoritmusai tévesen minősítette áhírnek a bejegyzését és zárolta fiókját. Az indítványozó 2021. január 12-ig nem kapott választ a közösségi média szolgáltatótól.

[6] Az indítványozó ebből kifolyólag polgári peres eljárást indított a Nahátszentpéteri Törvényszék előtt. Keresetében hivatkozott a szólás- és véleménynyilvánítási szabadságának jogellenes korlátozására. A jogsérelmet arra alapozta, hogy a médiaszolgáltató az üzleti érdekére való tekintettel hátrányos megkülönböztetésben részesítette a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:43. § c) pontja alapján. A Nahátszentpéteri Törvényszék a 2021. május 31-én kelt „Pf.615/2021/3.” számú ítéletével a keresetet elutasította, tekintettel arra, hogy a hátrányos megkülönböztetés tényét az indítványozó nem tudta kétséget kizáróan bizonyítani.

[7] Az indítványozó az ítélettel szemben fellebbezett a Dehátszentpéteri Ítéletáblához, amely „Pf.217/2021/8.” számú ítéletével 2021. július 10-én helybenhagyta az elsőfokú fórum döntését.

[8] A jogerős ítélettel szemben az indítványozó alkotmányjogi panaszt nyújtott be, és kérte – a Nahátszentpéteri Törvényszék „Pf.615/2021/3.” számú ítéletére is kiterjedő hatállyal – a Dehátszentpéteri Ítéletábla „Pf.217/2021/8.” számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.

[9] Az indítványozó panaszindítványában arra hivatkozott, hogy sérült az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében biztosított véleménynyilvánításhoz fűződő alapvető joga azáltal, hogy bejegyzését a közösségi médiaszolgáltató jogszerűtlenül minősítette áhírnek és törölte. Előadta, hogy a közösségi média szolgáltató valójában az üzleti érdekeire tekintettel korlátozta az indítványozó véleménynyilvánítási szabadságát, amely az Alaptörvény XV. cikkében foglalt egyenlő bánásmód követelményét sérti. Az Alaptörvény XXVIII. és 28. cikkeinek megsértésére hivatkozva kifejtette, hogy a törlési eljárás során nem állt rendelkezésére megfelelő jogi eszköz, amely jogvédelmet biztosított volna számára, ezért volt kénytelen bírósághoz fordulni és keresetében a személyiségi jogainak megsértésére hivatkozni.

II.

[10] Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.

(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[11] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény vonatkozó rendelkezései:

„2:42. § [A személyiségi jogok általános védelme]

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja.”

„2:43. § [Nevesített személyiségi jogok]

A személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen

c) a személy hátrányos megkülönböztetése;”

III.

[12] Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. §-a alapján mindenekelőtt azt kellett vizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel-e a befogadhatóságra vonatkozó törvényi feltételeknek. A panaszt akkor lehet befogadni, ha az megfelel a törvényben előírt formai és tartalmi követelményeknek, különösen az Abtv. 26–27. §-aiban és 29–31. §-aiban foglalt feltételeknek. Ezekon kívül az Abtv. 52. § (1) bekezdése értelmében az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban foglalt kritériumoknak.

[13] Az Abtv. 27. §-ában szabályozott alkotmányjogi panasszal akkor lehet az Alkotmánybírósághoz fordulni, ha az indítványozó Alaptörvényben biztosított joga sérült. Jelen esetben ez a feltétel kétséget kizáróan fennáll, hiszen a panaszos a véleménynyilvánításhoz való jogának, továbbá a jogorvoslathoz való jogának, valamint az egyenlő bánásmóddhoz való jogának megsértésére hivatkozott, mely jogok az Alaptörvény alapjogi katalógusában is megtalálhatóak.

[14] Szintén a 27. § által támasztott követelmény, hogy a panaszos kimerítse a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy ezen feltétel is teljesült, ugyanis az indítványozó a Törvényszék döntését követően fellebbezést nyújtott be az Ítéletáblához, amelynek döntésével szemben nincs további fellebbezési lehetőség.

[15] Előbbi törvényi szakasz (Abtv. 27. § (2) bekezdés a) pont) érintettséget is megkövetel a befogadhatóság feltételeként. Az indítványozó érintettsége nyilvánvalóan fennáll, hiszen a bírósági eljárásban felperesként vett részt.

[16] Az alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdésének megfelelően a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított 60 napon belül írásban nyújtották be. A panaszt 2021.

augusztus 28-án, a Nahátszentpéteri Törvényszék útján nyújtották be az Alkotmánybírósághoz, az Ítéletábra ítéletét 2021. július 20-án kézbesítették az indítványozó számára.

[17] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {lásd pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.

[18] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 29. §-a szerinti alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként értékelte az ügyben azt, hogy a 21. században a közéleti szereplők – mint amilyen az indítványozó – elsősorban a közösségi médiát veszik igénybe célközönségük eléréséhez, így a nem kívánatos bejegyzések törlésére és az ezekkel összefüggő jogorvoslati lehetőségekre vonatkozó gyakorlat alkotmányjogi megítélése az egész társadalomra kihatóan fontos kérdés, amelyről az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában még nem foglalt állást. Jelen ügyben az Alkotmánybíróságnak alkotmányjogilag kell értékelnie azt a helyzetet, hogy napjainkban a közéleti vitáknak a legnagyobb helyszíne áttevődik a sajtóról az internetes média szolgáltatókra, a jogalkotás azonban nem reagált még az ebből fakadó jogi problémákra. Az ügy alapjául szolgáló jogi helyzet további lényeges eleme, hogy abban egy magánjogi szereplő avatkozott be egy másik magánjogi szereplő alapvető jogaiba. Jelen ügyben tehát az Alkotmánybíróságnak arról is állást kell foglalnia, hogy hasonló helyzetekben a véleménynyilvánítási szabadság és a jogorvoslatihoz való jog milyen követelményeket támaszt vagy támaszthat-e követelményeket egyáltalán.

[19] Az Alkotmánybíróság teljes ülése tehát megvizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság formai és tartalmi követelményeinek eleget tesz-e, és 2021. szeptember 10-én az indítvány befogadásáról döntött.

IV.

[20] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.

[21] 1. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában számos alkalommal foglalkozott már a véleménynyilvánítás szabadságának különböző kérdéseivel, különösen a közügyek vitájában megfogalmazott megszólalásokra, valamint e megszólalások kapcsán a jogalkotóra és a jogalkalmazókra irányadó alkotmányos mércékre vonatkozóan. A testület elsőként az eddigi gyakorlatában megfogalmazott elveket tekintette át.

[22] A 7/2014. (III. 7.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh1.) az Alkotmánybíróság átfogóan elemezte a szólás- és sajtószabadság elméleti igazolásait. Ebben megállapította, hogy ezek „hagyományosan két nagy csoportba rendezhetők. Az instrumentálisnak nevezhető igazolások közül kiemelést érdemelnek azok, amelyek az igazság keresését, illetve a demokratikus közvélemény szolgálatát helyezik a középpontba, míg a konstitutívnek nevezhető igazolás az egyéni önkifejezésre, az egyéni autonómiára fókuszál.” (Abh1., Indokolás [9]). Mivel „a közügyek lehető leghatékonyabb vitatásához fűződő alapvető érdek egyértelmű találkozási pontja az elméleteknek” (Abh1., Indokolás [13]), az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint annak a kérdésnek van döntő jelentősége a szólásszabadság határainak meghatározásakor, hogy a megszólalás közügyek vitájában megfogalmazott álláspontnak tekinthető-e vagy sem.

[23] A véleménynyilvánítás szabadságának az alapjogok közötti kiemelt szerepéről, valamint a közügyek lehető leghatékonyabb megvitatásának alkotmányjogi jelentőségéről az Abh1.

megállapította: „[a] szabad véleménynyilvánításhoz való jog kitüntetett helyet foglal el az Alaptörvény alapjogi rendjében. A véleményszabadságnak ez a kitüntetett szerepe kettős igazolással bír: mind az egyén, mind pedig a közösség szempontjából különösen becses jogról van szó. [...] A társadalmi, politikai viták szabadsága és sokszínűsége nélkül nincs demokratikus közvélemény, nincs demokratikus jogállam. A demokratikus közvélemény azt kívánja meg, hogy a társadalom valamennyi polgára szabadon fejthesse ki gondolatait, és ezzel a közvélemény alakítójává válhasson.” (Indokolás [39]).

[24] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a véleménynyilvánítás szabadsága kiterjed egyrészt az értékítéletet kifejező, az egyén személyes meggyőződését közlő megszólalásokra, függetlenül attól, hogy a vélemény értékes vagy értéktelen, helyes vagy helytelen, tiszteletre méltó vagy elvetendő. Másrészt a szólásszabadságnak részei a tényállítást tartalmazó megnyilvánulások is, mert valamely tény közlése is kifejezhet személyes véleményt, továbbá tényközlések nélkül a véleményformálás ellehetetlenülne {Abh1., Indokolás [49]; 5/2015. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [27]}.

[25] Az Alkotmánybíróság 13/2014. (IV. 18.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh2.) deklarálta azokat a szempontokat, amelyeket a bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálata során figyelembe kell vennie, valamint amelyek a jogalkalmazók számára zsinórmértékül szolgálnak a közéleti viták során elhangzó és a közügyeket érintő tényállítások és értékítéletek alaptörvény-konform megkülönböztetéséhez. Ezen szempontok meghatározásakor az Alkotmánybíróság – kifejezetten támaszkodva az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) joggyakorlatára – megállapította, hogy „[a] nyilvános közlés megítélése során elsőként arról szükséges dönteni, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek megítéléséhez pedig elsődlegesen a közlés megjelenésének módját, körülményeit és a vélemény tárgyát, kontextusát szükséges figyelembe venni. Így a közlést érintően vizsgálni kell a médium típusát, a közlés apropóját adó eseményt, illetve az arra érkező reakciókat és az adott közlésnek ebben a folyamatban játszott szerepét. További szempontként szükséges értékelni a kijelentés tartalmát, stílusát, illetve a közlés aktualitását, valamint célját. Amennyiben e körülmények értékelésével az állapítható meg, hogy a közlés a közügyek szabad vitatását érinti, úgy a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta magasabb szintű oltalmat élvez. [...] Ezt követően hasonló szempontok alapján abban szükséges dönteni, hogy a közlés értékítéletnek vagy tényállításnak tekinthető-e. A véleményszabadság gyakorlásának határai a közügyeket érintő kérdésekben aszerint különböznek, hogy az adott közlés értékítéletnek, avagy tényállításnak minősül-e. [...] [A] közügyeket érintő értékítéletek szabad folyása biztosított, hiszen a tényállításokkal szemben az értékítéletek közös sajátossága, hogy igazságtartalmuk nem ellenőrizhető és nem igazolható. A közhatalom, illetve a közhatalmat gyakorlók ellenőrzése és a közvélemény tájékoztatása, figyelmének felhívása érdekében pedig bizonyos fokú túlzást, provokációt is magukban foglalhatnak. Éppen ez adja ugyanis a plurális és sokszínű demokratikus berendezkedésű társadalmak alapját.” (Abh2., Indokolás [39]–[40]).

[26] 2. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában a véleménynyilvánítási szabadságot a közéleti szereplők tevékenységét érintő vitákhoz kapcsolta. Eddig nem foglalt még állást olyan közéleti témájú véleménynyilvánítás megengedhetőségéről, amely a közösségi média felületein jelent meg. Az Alkotmánybíróság észlelte, hogy az internet elterjedésével a közügyekkel kapcsolatos kommunikáció gyökeres változáson ment át. A társadalom széles körű tájékoztatásának letéteményesei a sajtóorgánumok és rádiós és televíziós csatornák voltak, amelyeken keresztül kommunikáció jelentőségét mutatja a sajtószabadság mint önálló alapjog elismerése is az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésében.

[27] Az internet megjelenésével azonban új kommunikációs lehetőségek jelentek meg a polgárok számára, amelyek bárki számára a korábbi, sajtót terhelő hozzáférési korlátok nélkül teszik lehetővé akár nagyobb tömegek megszólítását is. Napjainkra az interneten zajló kommunikáció jelentősége és befolyásoló ereje meghaladja a hagyományos médiumokét, különösen a fiatalabb generációk körében. A sajtó- és médiajogi szabályozás hatálya alá tartozó internetes hírszolgáltatók mellett azonban egyre nagyobb szerepe van az ún. web 2.0. szolgáltatásoknak, amelyeket közösségi média szolgáltatásoknak is neveznek. Ezek sajátossága, hogy a tartalmait maguk a felhasználók és nem a szolgáltatók nyújtói biztosítják. Ezeken a szolgáltatásokon keresztül a felhasználók aktívan kommunikálnak egymással, amelyhez a médiaszolgáltató biztosítja a keretrendszert.

[28] Ugyanakkor, épp ez utóbbi jellemzőből fakadóan a médiaszolgáltatónak korlátlan lehetőségei vannak arra, hogy beavatkozzon az általa működtetett rendszeren folyó kommunikációba, sőt adott felhasználó esetén akár ellehetetlenítse azt. Napjainkra ezt még inkább megkönnyítik az ún. algoritmus vezérelt szűrők és keresők. További fontos sajátossága a közösségi média piacnak az, hogy az azon megvalósuló forgalom döntő hányadát néhány technológiai óriásvállalat (köztük a Facebook) valósítja meg, így ezeknek a korábbi, kevésbé centralizált médiapiacokhoz képest soha nem látott befolyása van a közügyekkel kapcsolatos kommunikációra. Megfigyelhető ugyanis, hogy a közösségi médiában aktív kommunikáció folyik számos politikai és társadalmi kérdéstről egyrészt a magánszemélyek által, másrészt a politikusok és a közélet más aktív alakítói által is. Ebből is fakadóan napjainkra az átlagpolgár számára gyakran elmosódik a határ a hagyományos értelemben vett újságírói tevékenység és az interneten megjelenő közösségi kommunikáció között, így az átlagpolgár gyakran nem képes helyesen megítélni az így közölt információk hitelességét.

[29] Ezért az Alkotmánybíróságnak állást kell foglalnia abban a kérdésben, hogy erre az új kommunikációs formára vonatkozóan mennyiben érvényesülnek a véleménynyilvánítási szabadságra vonatkozóan kialakított korábbi elvek és gyakorlatok. Az internetes kommunikáció ugyanis tág teret enged ugyan a véleménynyilvánítás szabadságának, a plurális demokratikus társadalomban azonban ez sem lehet korlátlan. A véleménynyilvánítási szabadsággal szemben védendő értéknek jelenik meg különösen az emberi méltóság védelme, de korlátként jelentkezik a gyűlöletkeltés, a gyermekek jogainak védelme vagy – szűk körben – egyes társadalmi vagy állami érdekek. A véleménynyilvánítási szabadságot korlátozó intézkedéseknek az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése és a következőes alkotmánybírósági gyakorlat értelmében meg kell felelniük a szükségesség és arányosság alkotmányos követelményeinek.

[30] 3. Az Alkotmánybíróság a vonatkozó európai alapjogi sztenderdeknek megfelelően következetesen érvényesíti, hogy – az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel – „a véleményszabadság határa mások emberi méltóságából fakadó becsület és jó hírnév védelme. Vagyis a véleményszabadság már nem nyújt védelmet az olyan öncélú, a közügyek vitatásának körén kívül eső, így a magán-, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, amelyek célja a pusztán megalázás, illetve a bántó vagy sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása [...]. Ezen kívül nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett véleményt sem, ha az abban megfogalmazottak az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sértik, így az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsúrlésében öltenek testet. [...] Az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valósága bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valóban bizonyult tények tekintetében korlátlanul, míg a hamis tény állításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el.” (Abh2., Indokolás [41]).

[31] Az utóbbi években az internetes kommunikációt érintően – többek között a gyűlöletkeltés, a terrorizmus támogatása vagy a gyermekpornográfia mellett – egy újabb korlátozási igény merült fel: az álhírekkel és a dezinformációval szembeni védekezés. Ezzel kapcsolatban fontos tisztázni, hogy mikor beszélhetünk álhírről, azaz, hogy milyen tartalmú megszólalás minősül annak. Az Európa Tanács 2017-ben kiadott jelentése (Council of Europe Report DGI(2017)09 *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*) szerint az a megnyilatkozás tekinthető álhírnek, amelyet megtévesztési szándékkal közölnek. Ezen állásfoglalás háromféle megtévesztő vagy más módon káros tartalmat különböztet meg: a félretájékoztatást (*misinformation*), azaz olyan hamis információt, amelyet nem a károkozás szándékával hoztak létre; a dezinformációt (*disinformation*), azaz olyan hamis információt, amelyet szándékosan azért hoztak létre, hogy kárt okozzanak; és a rosszindulatú információt (*malinformation*), amelyet úgy határoztak meg, mint a valóságon alapuló, de a károkozás érdekében megosztott információt, gyakran úgy, hogy a magánszférából a közszférába helyezik át.

[32] Az álhírek terjedésének akadályozását az indokolja, hogy az álhírek terjedése veszélyt jelenthet a demokratikus alapértékekre, ellehetetlenítheti az aktív közéleti vitákat, és a polgárok egészségét, biztonságát veszélyeztető hatással is járhat. Ezért az utóbbi években – különösen az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépése és a 2016-os amerikai elnökválasztási kampány óta – az Európai Unió is számos kezdeményezést fogadott el az álhírek kiszűrésének elősegítésére, de a közösségi média szolgáltatók maguk is kialakítottak az álhírek terjedésének megakadályozására irányuló gyakorlatokat. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az álhírek megakadályozása csak akkor fogadható el a véleményszabadság megengedhető korlátozásaként, ha a korlátozó intézkedés megfelel az arányosság elvének is.

[33] 4. A közösségi média szolgáltatásokon megjelenő közéleti közlések korlátozhatóságának alkotmányos problémájához kapcsolódik az a kérdés is, hogy a bíróságok mennyiben avatkozhatnak be az e közlések mögött húzódó, a közösségi média szolgáltató és a felhasználó között fennálló magánjogi viszonyba. Az Alkotmánybíróság úgy ítéli meg, hogy a közösségi média közvéleményt befolyásoló ereje indokolja azt, hogy a közösségi média szolgáltatókon számon kérje a véleményszabadság érvényesülésének követelményeit. Ennek hiányában a társadalmi viták legnagyobb szelete kívül állna az alkotmányos kereteken, amely a demokratikus társadalomban nem engedhető meg. Ahogyan bizonyos speciális körülmények között az egyenlő bánásmód követelménye számon kérhető a magánszféra egyes szereplőin az emberi méltóság védelme érdekében, ugyanúgy kiterjeszhető a véleménynyilvánítási szabadság biztosításának követelménye a közösségi média szolgáltatókra abban a speciális esetben, amikor egy közlés szorosan kapcsolódik a közügyek szabad megvitatásához.

V.

[34] 1. A fentiekben lefektetett elvek alapján jelen ügyben arról kellett döntenie az Alkotmánybíróságnak, hogy az indítványozó Facebook bejegyzésével kapcsolatban a bíróságok jogértelmezése helyes volt-e, és valóban nem esik-e a szólásszabadság jogellenes korlátozásának körébe a Facebook tevékenysége.

[35] Az eddigi esetjogban kikristályosodott szempontrendszer alapján először is azt kell vizsgálni, hogy az indítványozó bejegyzése a közügyekre vonatkozó véleménynek minősíthető-e, és így kiterjed-e rá a közügyek vitatását megillető magas szintű alkotmányos védelem. Mint arra az Alkotmánybíróság a fentiekben rámutatott, a 21. század infokommunikációs társadalmában a közösségi megnyilvánulásokat tekintve a közösségi média – melynek egyik legnagyobb piaci részesedésű szereplője a Facebook – ereje és jelentősége felbecsülhetetlen. Az emberek életük jelentős részét töltik az itt elérhető

információk feldolgozásával, de a személyesen megtartott programok nagyrésze is itt szerveződik. Az indítványozóhoz hasonló politikusok munkájában is óriási szerepe van a közösségi oldalaknak, hiszen követőiket itt tudják tájékoztatni az aktuális témákban való álláspontjukról és itt érhetnek el új követőket. A társadalom a hírekről is túlnyomórészt az interneten keresztül szerez tudomást, a különböző hírportálok Facebook oldalának egyes bejegyzései alatt kommentekben kirobbanó vita pedig a közügyek megvitatásának egyik színhelyévé vált. Mindezek a tényezők csak erősödtek 2020 márciusát követően, amikor is a COVID-19 vírus következtében az emberek élete szinte teljes mértékben az online világba költözött. Ezek alapján nehezen lenne vitatható, hogy egy olyan bejegyzés, amely a Facebook véleménynyilvánítási szabadságot korlátozó tevékenységét bírálja, a közügyek megvitatásának fogalmi keretei közé illeszkedik.

[36] A Facebook a szóban forgó bejegyzést az álhírterjesztés megakadályozására hivatkozva törölte. Jelen esetben azonban, az Európa Tanács fentebb idézett hármas felosztását (Indokolás [31]) alapul véve, még ha az indítványozó bejegyzésében valótlan állításokat közölt volna is, legfeljebb félretájékoztatás valósulhatott meg, mivel a bejegyzésből hiányzik a mögöttes megtévesztési és károkozási szándék. Az Alkotmánybíróság véleménye szerint az álhír legjelentősebb fogalmi eleme a megtévesztési szándék, amely nem forgott fenn az indítványozó esetében. Megtévesztési szándék eleve csak és kizárólag tényállítások esetében értelmezhető, ugyanis egy értékítélettel – amely mindenkinek a saját szubjektív véleménye – nem lehet másokat félrevezetni.

[37] A következő lépésben az Alkotmánybíróság ezért azt vizsgálta, hogy az indítványozó bejegyzése értékítéletnek vagy tényállításnak minősül-e. A bejegyzés célja a társadalom, illetve az indítványozó követőinek az arról való tájékoztatása volt, hogy a Facebook és a többi közösségi platform algoritmusok segítségével az állampolgárok véleménynyilvánítási szabadságát korlátozza, valamint a rájuk vonatkozó szabályok átláthatatlanok és sokszor nem biztosítanak elég magas szintű jogvédelmet. Teljes kontextusában értelmezve a bejegyzésben az indítványozó azon törvényjavaslatot próbálta indokolni, melyet képviselőként az Országgyűlés elé kívánt terjeszteni. A bírálat nem tartalmazott olyan konkrétumot, amelynek igazságtartalma igazolható, ellenőrizhető lenne, az írás tehát egy olyan bírálatot kifejező értékítélet, amelynek éppen a lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül. A bejegyzés célja egyértelműen egy közüggyel (a közösségi média platformok vélemény szabadságot korlátozó gyakorlatával) kapcsolatos vita indítása volt.

[38] Végezetül azt vizsgálta az Alkotmánybíróság, hogy egy ilyen értékítéletnek minősített megnyilvánulás vajon nem terjeszkedik-e túl azon a széles védelmi körön, amelyben alapvetően részesülnie kell, és nem okozza-e az emberi méltóság korlátozhatatlan magjának sérelmét. Ezzel kapcsolatban mindenekelőtt azt szükséges tisztázni, hogy a szóban forgó bejegyzés „áldozata” nem egy természetes személy volt, hanem a közösségi média platformjai, illetve az összes technológiai nagyvállalat, amelyekre az indítványozó a „techóriás” kifejezést használta bejegyzésében. Így az emberi méltóságról, illetve annak megsértéséről jelen esetben nem beszélhetünk. Panaszában helyesen fejtette ki az indítványozó, hogy a bejegyzés nem volt más emberekre nézve sértő, más személyeket emberi méltóságukban nem sértett, kizárólag a közösségi platform üzleti érdekeire és kereskedelmi jó hírnevére nézve lehetett sértő jellegű a bejegyzés. Összességében értékelve megállapítható tehát, hogy a törlés valódi oka a Facebook saját gazdasági érdekeinek védelme volt.

[39] A jó hírnévhez való jog egy személyiségi jog, amelynek megsértésére ugyan hivatkozhatnak a jogi személyek is, de jóval szűkebb körben, mint a természetes személyek. A becsület és méltóság jogi személyek esetén nem értelmezhető, azokkal ugyanis csak az emberek rendelkeznek, a jó hírnévhez való jog jogi személyek esetében csak a gazdasági érdek védelméhez fűződően értelmezhető. Ennek a kereskedelmi jó hírnévnek erkölcsi karakter szempontjából nincs relevanciája. [Lásd ebben a vonatkozásban az EJEB 2011. július 19-i

ítéletét, *Uj v. Magyarország* (23954/10.), 22. bekezdés]. A kereskedelmi jó hírnév védelme csak abban a szűk körben indokolhatja a véleménynyilvánítási szabadság korlátozását, ha a vélemény kifejezetten a jogi személy kereskedelmi gyakorlataival, gazdasági helyzetével kapcsolatos. Jelen ügyben azonban ez a helyzet nem állt fenn, a vitatott közlés ugyanis egyértelműen közügynek tekinthető.

[40] Mindezek alapján megállapítható, hogy az álhírek terjedésének megakadályozása a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásának legitim célja lehet, azonban a fentiekben kifejtettek alapján a jelen ügyben vitatott közlés nem minősíthető álhírnek. Az indítványozó bejegyzésének tartalma a szólásszabadság körébe tartozik, azaz alkotmányos védelem illeti meg. Erre tekintettel a Facebook általi törlés alkotmányellenes helyzetet eredményezett.

[41] Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel megállapította, hogy a Nahátszentpéteri Törvényszék „Pf.615/2021/3.” számú ítélete, valamint a Dehátszentpéteri Ítéletábla „Pf.217/2021/8.” számú ítélete alaptörvény-ellenesen korlátozták az Alaptörvény IX. cikkében biztosított véleménynyilvánítási szabadságot, ezért az ítéleteket az Abtv. 43. § (1) bekezdésének megfelelően megsemmisítette.

[42] 2. Az alkotmányossági felülvizsgálat jogkövetkezményeinek meghatározásakor az Alkotmánybíróság arra is figyelemmel volt, hogy a jelenlegi jogszabályi környezetben nem biztosítható a jövőben a most megsemmisített ítéletekkel azonos tartalmú ítélethozatal elkerülése. Az Abtv. 46. § (3) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában határozattal megállapíthatja azokat az Alaptörvény szabályozásából eredő, és az alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a hasonló bírósági eljárásban alkalmazandó jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie. Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jelen ügyben felmerült alkotmányossági probléma – nevezetesen az, hogy a közösségi média platformok túlságosan széles körben korlátozhatják a véleménynyilvánítási szabadságot – alkotmányos követelmény megállapításával orvosolható.

[43] Ebből fakadóan az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a közösségi média szolgáltatók és a felhasználók olyan jogvitáiban, amelyek tárgya a közösségi média platformon megjelenő, közügyet érintő bejegyzés törlése, az eljáró bíróságnak figyelembe kell vennie a véleménynyilvánítási szabadság érvényesüléséhez szükséges, e határozatban rögzített szempontokat. Tehát ha megállapítható, hogy a közlés közügyekkel kapcsolatos, az eljáró bíróságnak értékelnie kell, hogy az értékítéletnek vagy tényállításnak minősíthető-e. Az álhírek terjedésének megakadályozása csak akkor tekinthető alkotmányosan megengedhető indoknak a bejegyzés törlésére, ha a közlés tényállítást tartalmaz. Az értékítélet korlátozása csak az emberi méltóság érinthetetlen magjának sérelme esetén minősül alkotmányosnak.

VI.

[44] 1. Panaszában az indítványozó hivatkozott arra is, hogy hátrányos megkülönböztetés érte azáltal, hogy a közösségi média szolgáltató a jó hírnevére hivatkozva korlátozta véleménynyilvánítási szabadságát.

[45] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmának értelmezésekor a 22/2012. (V. 11.) AB határozat következő megállapításából indult ki: „Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben felhasználhatja azokat az érveket, amelyeket az Alaptörvény hatályba lépése előtt hozott korábbi határozata az akkor elbírált alkotmányjogi kérdéssel összefüggésben tartalmazott, feltéve, hogy az Alaptörvény konkrét – az előző Alkotmányban foglaltakkal azonos vagy hasonló tartalmú – rendelkezései és értelmezési szabályai alapján ez lehetséges.” (Indokolás [40]).

[46] Az Alkotmánybíróság eddigi irányadó esetjoga értelmében „a hátrányos megkülönböztetés megállapítása szükségképpen valamiféle összehasonlítást igényel, minthogy az bizonyos, meghatározott szempontból egyenlőnek tekintett személyek, dolgok vagy jelenségek megkülönböztetett kezelésében áll. E megkülönböztetett kezelésnek a külső világban érzékelhetőnek kell lennie. A jogi értelemben megragadható diszkrimináció mindig valamilyen jogra vagy kötelezettségre vonatkoztatva értelmezhető: valamely jog megvonásában vagy másokat nem terhelő kötelezettség megállapításában kell megtestesülnie, csak így válik jogilag relevánssá.” [45/2000. (XII. 8.) AB határozat, Indokolás 3.2.]

[47] A fentiekből következően jelen ügyben a jogsérelem megállapításához szükséges lett volna megjelölni azokat a személyeket vagy csoportokat, amelyekkel az indítványozó összehasonlítható helyzetben volt. Jelen ügyben illet az indítványozó nem tudott megjelölni. Ez alapján az indítvány a diszkrimináció tekintetében nem megalapozott, ezért azt az Alkotmánybíróság elutasítja.

[48] 2. Az indítványban kifogásolt bírósági határozatok alaptörvény-ellenességének indokaként az indítványozó a jogorvoslathoz való jog sérelmét is megjelölte. Érvélete alapján a jogorvoslathoz való joga sérült abban a tekintetben, hogy a Facebook nem biztosított számára hatékony jogorvoslati lehetőséget a fiókja felfüggesztését követően, amely során az általa jogszerűtlennek tekintett eljárással kapcsolatban kifejtette volna véleményét és ezáltal lehetőséget kapott volna arra, hogy az őt ért hátrányt a média szolgáltató mérsékelje vagy akár meg is szüntesse.

[49] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. „A jogorvoslathoz való jog olyan alkotmányos alapjog, amely tárgyát tekintve a bírói, illetőleg a hatósági (más közigazgatási) döntésekre terjed ki, tartalmát tekintve pedig azt kívánja meg, hogy valamennyi, az érintett jogát vagy jogos érdekét (helyzetét) érdemben befolyásoló érdemi határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni. A jogorvoslathoz való jog törvényben meghatározottak szerint gyakorolható, ezért az egyes eljárásokban eltérő szabályozás lehetséges.” {9/2017. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [20]}. „Az Alaptörvény megköveteli, hogy a jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékony legyen, vagyis ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslat jogának hatékony érvényesülését számos tényező befolyásolhatja, így többek között a felülbírálati lehetőség terjedelme, a jogorvoslat elintézésére meghatározott határidő, vagy a sérelmezett határozat kézbesítésének szabályai és megismerhetőségének tényleges lehetősége.” {22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [26]}.

[50] Mindezek alapján megállapítható, hogy az Alaptörvény ezen rendelkezéséből fakadó alapjog azt a kötelezettséget rója az államra, hogy a jogsérelmek esetén a bírói felülvizsgálat lehetőségét biztosítsa. Az, hogy a Facebook egy felhasználói fiók felfüggesztése esetén milyen lehetőséget biztosít vagy biztosít-e lehetőséget egyáltalán a döntés felülvizsgálatára, alapjogi szempontból nem értékelhető.

[51] A Facebook a felhasználási feltételekből eredő jogvitákat az Európai Unió tagállamainak állampolgárai esetében az állampolgárság szerinti állam bírói fórumaira testálja. Ezzel összhangban az indítványozó is tudott élni a bírósági kereset lehetőségével. Jelen esetben tehát a bírói jogorvoslati út rendelkezésre állt.

[52] A fent kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az indítványozó Alaptörvény XXVIII. cikkében foglalt jogorvoslathoz való joga nem sérült. Ebben a tekintetben tehát az Alkotmánybíróság az indítványt elutasítja.

[53] Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.